

ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY MAZOWIECKIEGO
z dnia 9 listopada 2017 r.
w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w m. st. Warszawie z Teodora Duracza na Zbigniewa Romaszewskiego.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Prezydentowi m. st. Warszawy.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada m. st. Warszawy nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy Teodora Duracza. Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN wpłynęła do

organu nadzoru w dniu 9 listopada 2017 r. (pismo z dnia 9 listopada 2017 r. znak: BUW-940-229(2)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa Teodora Duracza wypełnia normę art. 1 ustawy.

Teodor Franciszek Duracz (1883–1943) ps. „Profesor”, prawnik, adwokat, stalinowski działacz komunistyczny był ściśle powiązany z rezydenturą wywiadu sowieckiego w II Rzeczypospolitej. Urodził się w 1883 r. pod Charkowem. Był związany z rewolucyjnym nurtem w ruchu socjalistycznym. Został członkiem PPS-Lewica. Uczestniczył w rewolucji bolszewickiej na wschodniej Ukrainie. Po czasowych klęskach bolszewików powrócił do Polski, gdzie od 1918 r. był członkiem Komunistycznej Partii Robotniczej Polski i – potem – Komunistycznej Partii Polski. Propagował ideologię sowiecką i program polityczny komunistów, postulując m.in. nie tylko odłączenie wschodnich obszarów od Polski, ale także „oddanie” Niemcom Pomorza Gdańskiego i Górnego Śląska (w oficjalnych dokumentach partyjnych nazywano to „polską okupacją”). Był ściśle związany z rezydenturą wywiadu sowieckiego w Polsce, oficjalnie w latach 1922–1937 jako radca prawny przedstawicielstwa handlowego ZSRS w Warszawie. Został współpracownikiem utworzonej przez Komintern Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom (MOPR). Prowadził jednocześnie w Warszawie własną kancelarię adwokacką. Był obrońcą działaczy komunistycznych i członków sowieckiej siatki szpiegowskiej w procesach przed sądami II Rzeczypospolitej. W latach 30. był – podobnie jak Wanda Wasilewska – wiceprzewodniczącym tzw. Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela (wówczas organizacji coraz mocniej propagującej „jednolitifrontowe” hasła komunistów – rozwiązanej przez władze państwowe II Rzeczypospolitej). Pozostawał elementem sieci punktów kontaktowych sowieckiego wywiadu na ziemiach polskich. W 1941 r. działał w komunistycznej grupie konspiracyjnej „Proletariusz”. Po wybuchu wojny Niemiec z ZSRS jego mieszkanie w Warszawie stało się głównym punktem kontaktowym dla grupy sowieckich dywersantów (tzw. „grupa inicjatywna” Nowotki), zrzuconej w końcu 1941 r. drogą lotniczą na teren Generalnego Gubernatorstwa z poleceniami utworzenia ściśle zhierarchizowanej konspiracji, realizującej zadania wyznaczane przez kierownictwo sowieckie w ramach PPR. Zapewniał zaplecze i pierwsze kontakty organizacyjne dla stworzenia pierwszych komórek PPR. Był jednym z jej czołowych działaczy, formalnie kierownikiem Wydziału Informacji, czyli wywiadu, i członkiem Komitetu Centralnego partii. Jego doświadczenie i powiązania z sowiecką siatką wywiadowczą zapewniały mu wysoką pozycję w tworzonych strukturach komunistycznych. Po zabójstwie Marcelego Nowotki był szefem grupy prowadzącej wewnętrzne dochodzenie na temat okoliczności tego zabójstwa. Aresztowany przez gestapo na fali aresztowań wśród komunistycznej konspiracji w marcu 1943 r. zginął na Pawiaku.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy z ulicy Teodora Duracza na ulicę Zbigniewa Romaszewskiego.

Zbigniew Jan Romaszewski (1940 - 2014) – polityk, działacz opozycji w okresie PRL, doktor fizyki. Wieloletni senator, sprawujący nieprzerwanie urząd przez siedem kadencji od czasu ponownego powołania Senatu w 1989 r., w latach 2007–2011 wicemarszałek Senatu VII kadencji, członek Trybunału Stanu. Kawaler Orderu Orła Białego.

W czerwcu 1976 po protestach robotniczych w Radomiu i Ursusie uczestniczył w organizowanej przez Komitet Obrony Robotników akcji pomocy represjonowanym. Od 1977 r. był członkiem Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”, a następnie członkiem NSZZ „Solidarność”. Został aresztowany i sądzony w kolejnych procesach oraz osadzony jako więzień polityczny.

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy, oraz z uwagi na bezczynność Miasta w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze Miastu przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

WOJEWODA MAZOWIECKI

Zdzisław Szipiera

